

(במדבר ט) ולפי העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל וגו'. וכשהיא עולה, אותו ענן עולה עד למעלה, וכל בני העולם רואים ושואלים ואומרים, מי זאת עלה מן המדבר פתימרות עשן.

אותו ענן של השכינה שנראה עשן. מה הטעם היא עשן? משום שהאש שהדליקו אברהם ויצחק בנו היתה אחוזה בה ולא זזה ממנה, וכאשר נאחזה אותה האש בתוכה, היתה עולה ענן נ"א עשן.

ועם כל זה, מקטרת מר ולבונה. מה זה מקטרת? מתקשרת בשני צדדים אחרים, ענן של אברהם לזמין, ענן של יצחק לשמאל. מפל אבקת רוכל - זה יעקב.

דבר אחר - זה יוסף הצדיק, משום שארוננו של יוסף היה הולך אליו. למה רוכל? משום שהיה רכיל את אחיו לאביו. דבר אחר למה רוכל - אלא מה חנוני זה שצורות עצי בשמים ואבקות עלים מריחים פלם בידו - כף גם יוסף, הוא קיום התורה, משום שהוא קים אותה, משום שכל מצוות התורה קשורות לשמירת ברית קדש.

ורכין שכינה קשורה לאברהם יצחק ויעקב ויוסף, פאחד הם, ודמות אחת להם. זהו שפתוב (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. ומשום כף מפל אבקת רוכל, משום שממקום שהנהר ששופע ויוצא, הפל משקים וכל הפנים מאירות.

ובא וראה, כשהיו ישראל בארץ והיו מקריבים קרבנות, פלם היו מתקרבים לקדוש-ברוך הוא פראוי, וכשקרבן נעשה והעשן עולה בדרך ישר, אז היו יודעים שעשן המזבח הדליק מנוחה

נטלין. כמה דכתיב, (במדבר ט) ולפי [וב]העלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל וגו'. וכד איהי סלקא ההוא עננא סלקא עד לעילא, וכל בני עלמא חמאן ושאלו ואמרי, מי זאת עולה מן המדבר פתימרות עשן.

ההוא עננא דשכינתא אתחזיא עשן, מאי טעמא איהי עשן. בגין דנורא דאדליק אברהם ויצחק בריה הוה אחיד בה ולא אעדי מינה. וכד אתאחדת ההוא נורא בגווה הוה סליק עננא (נ"א תננא).

ועם כל דא, מקטרת מר ולבונה. מאי מקטרת, מתקטרא בתרין סטרין אחרנין, עננא דאברהם לימינא, עננא דיצחק לשמאלא. מפל אבקת רוכל, דא יעקב.

דבר אחר דא יוסף הצדיק, בגין דארונא דיוסף הוה אזיל לגביה, אמאי רוכל, בגין דהוה רכיל לאחוי לגביה דאבוי. דבר אחר אמאי רוכל, אלא מה חנוני דא קטירי דקוסטרי ואבקי דפולמי כלהו בידיה. הכי נמי יוסף, איהו קיומא דאורייתא בגין דאיהו קיים לה, בגין דכל פקודי אורייתא מתקשרין בנטירו דברית קדישא.

ועל דא שכינתא מתקטרא באברהם יצחק ויעקב ויוסף, פחדא אינון ודיוקנא חדא להו. הדא הוא דכתיב, (בראשית לו) אלה תולדות יעקב יוסף. ובגין כף מפל אבקת רוכל, בגין דמאתר דנהרא דנגיד ונפיק אשתקיא כלא ונהירו כל אנפין.

ותא חזי, פד הווי ישראל בארעא והווי מקריבין קרבנין, פלהו הווי מתקרבין לגבי קדשא ברוך הוא כדקא יאות, וכד קרבנא אתעביד ותננא סליק בארץ מישר, פדין הווי ידעי דתננא דמדבחה אדליק (דף קטו)

שְׂרָאוּיָהּ לְהִדְלֵק, וְכֹל הַפְּנִים
מְאִירוֹת וְהַמְּנֹרוֹת דּוֹלְקוֹת.

וּמִיּוֹם שֶׁנִּחְרַב בַּיִת הַמִּקְדָּשׁ אֵין לָךְ
יוֹם וַיּוֹם שְׂאִין בּוֹ זַעַם וְרָגֶז, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים ז) וְאֵל זֹעֵם בְּכֹל
יוֹם, וּפְרָשָׁה הַחֲדוּהַ מִלְּמַעְלָה
וּמִלְּמַטָּה, וַיִּשְׂרָאֵל הוֹלְכִים בְּגִלוֹת,
וְהֵם בְּרָשׁוֹת שֶׁל עֲבוֹדוֹת זָרוֹת
אַחֲרוֹת, וְאֵז הַתְּקִים הַפְּסוּק
שֶׁכְּתוּב (דברים כח) וְעַבְדְּתָ שֵׁם
אֱלֹהִים אֲחֵרִים.

וְכֹרֶךְ זֶה לְמָה? מִשּׁוֹם שֶׁכְּתוּב (שם)
תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עַבְדְּתָ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ
בְּשִׂמְחָה וּבְטוֹב לֵבב מְרֹב כֹּל. מַה
זֶה מְרֹב כֹּל? כָּאֵן מְרֹב כֹּל, וְשֵׁם
מַחֲסֵר כֹּל.

עַד שִׁיתְעוֹרֵר הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא
וַיִּפְדֶּה אוֹתָם מִבֵּין הָעַמִּים, כְּמוֹ
שֶׁנֶּאֱמַר (שם ל) וְשָׁב ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת
שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב וּקְבָצֶךָ מִכָּל
הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיךָ ה' אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה. וְכַתּוּב אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ
בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יִקְבָּצֶךָ וְגו'.

וְאֵלֶּה תִּלְדוֹת עֲשׂוֹ הוּא אֲדוֹם. בֹּא
רְאֵה, בְּחַיֵּי יִצְחָק לֹא נִמְנוּ בְּנֵי עֲשׂוֹ
כְּמוֹ שֶׁנִּמְנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהָרִי עַד
שֶׁלֹּא מֵת יִצְחָק הֵם נִמְנוּ, אֲבָל
בְּעֲשׂוֹ מַה כְּתוּב? וַיְגַוַע יִצְחָק
וַיָּמָת וַיֵּאֱסֹף אֶל עַמּוּיֹו זָקֵן וְשִׁבְעַ
יָמִים וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ עֲשׂוֹ וַיַּעֲקֹב
בְּנָיו. אַחֲרָיו מַה כְּתוּב? וְאֵלֶּה
תִּלְדוֹת עֲשׂוֹ הוּא אֲדוֹם. מַה
הַטַּעַם? מִשּׁוֹם שְׂאִינוּ בְּחִלְקוֹ
וּבִירְשָׁתוֹ וּבְגוֹדְלוֹ, אֲלֵא יַעֲקֹב
וּבְנָיו.

וְלָכֵן יַעֲקֹב וּבְנָיו הֵם חִלְקוֹ שֶׁל
הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְנִכְנְסִים
בְּחֻשְׁבוֹן. אֲבָל עֲשׂוֹ שְׂאִינוּ בְּחִלְקֵ
שֶׁל צַד הָאֲמוּנָה, עֲשֵׂה חֻשְׁבוֹנוֹ
אִמֵר שְׁמַת יִצְחָק, וְנִפְרַד חִלְקוֹ
לְמִקּוּם אַחֵר.

וְאֵתְּפָרֵשׁ
דְּמִית יִצְחָק, וְאֵתְּפָרֵשׁ
חִלְקֵיהָ לְאַתֵּר אַתְּרָא.

בּוֹצִינָא דְאַתְחֲזִיָּא לְאַדְלָקָא, וְכֹל אַנְפִּין
נְהִירִין וּבּוֹצִינִין דְּלִקִּין.

וּמִיּוֹמָא דְאַתְחָרִיב בֵּי מִקְדָּשָׁא לִית לָךְ יוֹמָא
וַיּוֹמָא דְלִית בֵּיה זְעִימוֹ וְרוּגְזָא.
כְּמָה דְאַתְ אָמַר, (תהלים ז) וְאֵל זֹעֵם בְּכֹל יוֹם,
וְאַתְפָּרֵשׁ חֲדוּהַ מִעִילָא וּמִתְתַּא. וַיִּשְׂרָאֵל
אַזְלִין בְּגִלוֹתָא וְאִינוּן בְּרָשׁוֹ דְטַעוּן אַתְרִנִּין.
וְכַדִּין אַתְקִיִּים קָרָא דְכְּתִיב, (דברים כח) וְעַבְדְּתָ
שֵׁם אֱלֹהִים אֲחֵרִים.

וְכֹרֶךְ דָּא לְמָה, בְּגִין דְכְּתִיב, (דברים כח) תַּחַת
אֲשֶׁר לֹא עַבְדְּתָ אֶת יי אֱלֹהֶיךָ בְּשִׂמְחָה
וּבְטוֹב לֵבב מְרֹב כֹּל. מָאי מְרֹב כֹּל. הָכָא
מְרֹב כֹּל, וְהָתָם בְּחֻסֵּר כֹּל.

עַד דִּיתְעַר קְדָשָׁא בְּרִיךְ הוּא וַיִּפְרוֹק לוֹן
מִבֵּינֵי עַמֻּמֵּיָא, כְּמָה דְאַתְ אָמַר, (דברים ל)
וְשָׁב יי אֱלֹהֶיךָ אֶת שְׁבוֹתֶךָ וְרַחֲמֶךָ וְשָׁב
וּקְבָצֶךָ מִכָּל הָעַמִּים אֲשֶׁר הִפְצִיךָ יי אֱלֹהֶיךָ
שָׁמָּה. וְכַתּוּב אִם יִהְיֶה נִדְחָךְ בְּקִצֵּה הַשָּׁמַיִם
מִשָּׁם יִקְבָּצֶךָ וְגו'.

וְאֵלֶּה תִּלְדוֹת עֲשׂוֹ הוּא אֲדוֹם. תָּא חֲזִי,
בְּחַיֵּי יִצְחָק לֹא אַתְמְנוּן בְּנָוִי דְעֲשׂוֹ
כְּמָה דְאַתְמְנוּן בְּנָוִי דְיַעֲקֹב, דְהָא עַד לָא מִית
יִצְחָק אַתְמְנוּן. אֲבָל בְּעֲשׂוֹ מַה כְּתִיב וַיְגַוַע
יִצְחָק וַיָּמָת וַיֵּאֱסֹף אֶל עַמּוּיֹו זָקֵן וְשִׁבְעַ יָמִים
וַיִּקְבְּרוּ אוֹתוֹ עֲשׂוֹ וַיַּעֲקֹב בְּנָיו. בְּתַרְיָה מַה
כְּתִיב וְאֵלֶּה תִּלְדוֹת עֲשׂוֹ הוּא אֲדוֹם. מָאי
טַעַמָא, בְּגִין דְהָא בְּחֻלְקֵיהָ וּבְאַחְסִנְתֵּיהָ
וְעַדְבֵּיהָ לָאו אִיהוּ, אֲלֵא יַעֲקֹב וּבְנָוִי.

וּבְגִין כְּךָ, יַעֲקֹב וּבְנָוִי אִינוּן חֻלְקֵיהָ
דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא וְעַאֲלִין
בְּחֻשְׁבוֹנָא. אֲבָל עֲשׂוֹ דְלָאו אִיהוּ בְּחֻלְקָא
דְּבִסְטֵר דְמַהִימְנוּתָא, עַבִּיד חֻשְׁבֵּנִיהָ לְכַתֵּר
דְּמִית יִצְחָק, וְאֵתְּפָרֵשׁ
חִלְקֵיהָ לְאַתֵּר אַתְּרָא.